

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Власенко Тетяни Анатоліївни на дисертаційну роботу
Кріцак Олександри Миколаївни на тему «Організаційно-економічне
забезпечення управління корпоративним розвитком підприємства», що подана
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073
«Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

На підставі аналізу дисертаційної роботи Кріцак Олександри Миколаївни подано відгук, в якому відповідно до чинних вимог наведено оцінку наукового рівня дослідження та наукових публікацій автора з виділенням поданих нижче висновків.

1. Актуальність обраної теми.

Причини сучасної активізації уваги до вивчення теоретичних і практичних аспектів корпоративного управління в господарських товариствах полягають насамперед в тому, що проблеми розвитку корпоративних відносин тісно і безпосередньо пов'язані з поширенням новітніх явищ і процесів, характерних для сучасного етапу розвитку світової економіки. До складу передумов такого роду слід віднести перш за все неухильне зростання ролі приватного сектора у економічних відносинах, посилення тенденцій до інтернаціоналізації й глобалізації світового господарства, виникнення нових форм конкурентного суперництва, лібералізація ринку капіталів, реалізація масштабних програм приватизації та ін.

При цьому власне вибір корпоративної форми організації підприємницької діяльності, заснованої на специфічних відносинах із реалізації прав власності на засоби виробництва, ще ніякою мірою не означає автоматичного вирішення складної проблеми розбудови ефективного співробітництва учасників корпорації. З одного боку, успішність господарювання корпоративних підприємств прямо залежить від зваженості та збалансованості відносин між працівниками, вищим керівництвом, державою та іншими стейкхолдерів. Тому ефективність володіння корпоративними правами за сучасні умови трансформаційної економіки величезною мірою буде визначатися здатністю власників саме до налагодження надійного сталого корпоративного співробітництва. З іншого боку, активізація інвестиційних процесів емісійного зростання акціонерного капіталу, вкрай необхідних для фінансування масштабного оновлення і модернізації виробничої бази вітчизняних підприємств, є повністю неможливим без встановлення чітких та надійних гарантій забезпечення і захисту законних прав фінансових інвесторів, що беруть на себе переважну частку підприємницьких ризиків.

Однією з головних перешкод на шляху економічного зростання вітчизняних підприємств (особливо – в контексті нагальності інвестиційних вимог фінансування економічного відтворення національної економіки в післявоєнній перспективі) залишається відсутність належного організаційно-економічного забезпечення корпоративного відносин, через яку часто

неможливим стає повне використання усіх переваг даної форми організації підприємницької діяльності. Тому важливою умовою забезпечення ефективності взаємодії між стейкхолдерами є насамперед формування належного організаційно-економічного механізму корпоративного розвитку, що був би надійною запорукою всебічного забезпечення прагнень та інтересів усіх учасників корпоративного співробітництва. У зв'язку з цим тема дисертаційної роботи, мета дослідження у якій полягає у обґрунтуванні теоретичних засад та розробка науково-методичних і практичних рекомендацій щодо організації управління корпоративним розвитком підприємства, безумовно є актуальною.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які подано у дисертації, підтверджуються використанням сучасних методів наукового пізнання, логічністю й послідовністю структурної побудови роботи та викладення її матеріалу.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційній роботі було сформульовано та вирішено комплекс логічно взаємопов'язаних задач, а саме: узагальнення теоретичних положень щодо визначення сутності процесу корпоративного організаційного розвитку суб'єкту господарювання; розкриття передумови корпоративного організаційного розвитку національних суб'єктів господарювання; розробка технології оцінювання зрілості корпоративної архітектури суб'єкта господарювання; обґрунтування методичного підходу щодо архітектурного моделювання стратегії корпоративного розвитку суб'єкта господарювання; розкриття особливостей узгодження елементного складу організаційно-економічного забезпечення управління з результатами стратегічного вибору підприємства в циклах корпоративного розвитку; визначення методичних положень щодо обґрунтування вибору інструментарію управлінської підтримки корпоративного організаційного розвитку.

Коло поставлених та вирішених у роботі задач за переліком та змістом достатнє для досягнення поставленої мети дослідження, а послідовне вирішення зазначених задач дозволило отримати дисертанту результати, що мають наукову новизну та практичну значущість. Усі результати дослідження є обґрунтованими, доведеними до практичного впровадження, що дає підставу зробити висновок про наявність предмету публічного захисту основних положень дисертації.

Оцінюючи логіку викладення матеріалу в роботі, слід відмітити, що дослідження має логічну послідовність та завершеність.

Так, на основі узагальнення існуючих теоретичних підходів щодо визначення закономірностей корпоративного розвитку підприємства у першому розділі дисертації «Теоретичний базис процесів корпоративного організаційного розвитку суб'єкта господарювання» виявлено риси корпоративного бізнесу, що визначають виняткову організаційну гнучкість та економічну адаптивність корпорацій щодо наростання змін середовища господарювання (с.12-17), визначено сутність процесу корпоративного

організаційного розвитку як багатовимірного фазового процесу трансформацій у відповідь на зростання інтенсивності змін у середовищі (с. 17-25), обґрунтовано місце організаційної структури та мотиваційного забезпечення у системі факторів корпоративних змін (с. 25-30), упорядковано принципи формування організаційно-економічного забезпечення як методологічну базу першого розділу (с. 30-37), представлено підхід до структуризації елементів організаційно-економічного забезпечення управління корпоративним розвитком підприємства (с.37-39), систематизовано складові організаційно-економічного забезпечення корпоративного розвитку та встановлено ролі складових у підтримці відповідної стратегії (с. 38-49), визначено функції та повноваження вищих органів управління корпоративного підприємства як базису розробки та реалізації стратегії розвитку (с. 50-59).

В другому розділі роботи «Оцінка передумов корпоративного організаційного розвитку суб'єктів господарювання в Україні» проведено аналіз тенденцій розвитку підприємницького середовища вітчизняних корпоративних суб'єктів (с. 63-71), дано характеристику динаміки впливу факторів середовища на результати діяльності підприємств (с. 72-87), сформовано оцінку стану організаційно-економічного забезпечення корпоративного управління (с. 88-94) та узагальнено характеристики концентрації корпоративного володіння в деяких господарських товариствах (с. 94-101), запропоновано підхід до оцінювання динамічної архітектурної зрілості як основи проектів розвитку (с. 102-110), наведено інтерпретацію результатів оцінювання архітектурної зрілості за статичною, динамічною та загальною складовими (с. 102–122).

Результати проведеного аналітичного дослідження дали можливість пошукачеві в третьому розділі – «Удосконалення механізму управління корпоративним організаційним розвитком суб'єкта господарювання» – розробити положення щодо архітектурного моделювання стратегії корпоративного розвитку та викладено пропозиції відносно створення репозиторію архітектурних рішень як основу подальшого узгодження (с. 126-141), упорядкувати послідовність етапів методичного підходу щодо узгодження елементного складу організаційно-економічного забезпечення управління з результатами стратегічного вибору підприємства, подано рекомендації щодо встановлення рівня стратегічної когерентності та визначення логіки його інтеграції до контурів стратегічного контролінгу (с. 148–151), поглибити підходи відносно формування та тестування сценаріїв підвищення когерентності з використанням нечіткої логіки та лінгвістичних змінних (с. 152–160), обґрунтувати положення щодо обґрунтування вибору інструментарію управлінської підтримки для забезпечення потрібного рівня стратегічної когерентності та стійкості трансформацій (с. 161–176).

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується адекватним використанням сучасних методів дослідження, таких як: абстрагування, аналіз і синтез; монографічний та теоретичні узагальнення; побудови бібліометричних мереж (VOSviewer); експертне оцінювання з використанням логітів шкали Раша; мови моделювання архітектури підприємства Archimate; багатовимірних

стратегічних матриць; структурних рівнянь (PLS-SEM); нечіткого висновку.

Достовірність висновків автора обґрунтована достатньою кількістю узагальнених літературних джерел авторитетних науковців та виконаними обстеженнями за авторською методикою. Обґрунтованість та виваженість результатів виконаних досліджень підкріплюється також тим, що дисертаційна робота була виконана в рамках науково-дослідних робіт Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за темою «Удосконалення системи корпоративних фінансів, як основа управління розвитком суб'єктів господарювання» (№ДР 0124U004044) та Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту підприємства» (номер державної реєстрації 0123U104012).

Ряд наукових положень, висновків та методичних підходів, які сформульовано в дисертації, є новими у пізнанні економічних процесів та становлять певний внесок у розвиток економічної науки. Вірогідність наукових результатів, які викладено в дисертаційній роботі, підтверджується повним науковим обґрунтуванням основних положень дисертації за сучасною економічною теорією, законами та нормативними актами України.

3. Дотримання принципів академічної доброчесності.

Положення дисертаційної роботи, опис одержаних автором результатів та використання наукових праць інших дослідників супроводжуються відповідними коректними посиланнями на джерела. Дисертація та наукові публікації виконані автором із дотриманням принципів академічної доброчесності.

4. Наукова новизна результатів дослідження

До положень дисертації, які містять наукову новизну, належать такі.

4.1. Удосконалено теоретичні положення щодо визначення сутності процесу корпоративного організаційного розвитку суб'єкту господарювання, що на відміну від відомих, пропонується розглядати як багатоетапний фазовий процес змін інституціонально-поведінкових, структурно-процесних та мотиваційно-соціокультурних компонентів організаційної побудови підприємства, що передбачає цілеспрямоване переосмислення рольових позицій та моделей поведінки стейкхолдерів, що передбачає трансформацію використовуваних жорстких ієрархічних структур управління в напрямку ускладнення організаційної архітектоніки корпоративних відносин (с. 23-30).

4.2. Удосконалено технологію оцінювання зрілості корпоративної архітектури суб'єкта господарювання, відмінність якої полягає у виділенні структурованих в розрізі елементів організаційно-економічного забезпечення управління корпоративним розвитком напрямів оцінювання, кожен з яких за допомогою введених питань-індикаторів співвіднесений з статичною та динамічною складовою архітектурної зрілості, що дозволяє на основі ідентифікації архітектурних розривів в рамках двох розроблених моделей формування сценарії трансформації корпоративної архітектури реалізувати

аналітичне обґрунтування проектів корпоративного розвитку суб'єкта господарювання (с. 104-123).

4.3. Набув подальшого розвитку методичний підхід щодо формалізованого представлення та забезпечення узгодженої зі всіма стейкхолдерами реалізації стратегії розвитку корпоративного підприємства, відмінність якого полягає в орієнтації на безперервну актуалізацію параметрів корпоративної архітектури бізнесу в циклах рефлексивного управління, зв'язуванні положень стратегії розвитку та архітектурних розривів із зафіксованими в репозиторії архітектурних рішень сценаріями динамічного перегляду бізнес-здібностей підприємства (с.126-142).

4.4. Набув подальшого розвитку методичний підхід щодо узгодження елементного складу організаційно-економічного забезпечення управління з результатами стратегічного вибору підприємства в циклах корпоративного розвитку, відмінність якого полягає в врахуванні рівня стратегічної когерентності під час обґрунтування сценаріїв корпоративного розвитку, введенні індексу узгодженості цілей розвитку з архітектурними змінами підприємства, врахуванні впливу синергії корпоративної організації на вибір стратегічних альтернатив розвитку, що дозволяє підтримувати заданий рівень стійкості та економічної безпеки трансформаційних процесів (с.142-160).

4.5. Набули подальшого розвитку методичні положення щодо обґрунтування вибору інструментарію управлінської підтримки корпоративного організаційного розвитку, що на відміну від існуючих підходів, ґрунтуються на узагальненні оцінок впливу ключових детермінант даного процесу (тип розподілу корпоративного контролю над суб'єктом господарювання, ємність джерел внутрішнього фінансового забезпечення інвестиційних потреб бізнесу, значущість впливу персоналу на формування результатів діяльності) на розробку та впровадження проектів корпоративного розвитку (с.161-176).

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю отриманих вперше теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо актуального наукового завдання щодо обґрунтування теоретичних засад та розробки науково-методичних і практичних рекомендацій щодо організації управління корпоративним розвитком підприємства.

5. Теоретична цінність та практична значущість отриманих автором результатів досліджень.

Теоретичне значення отриманих автором результатів полягає у тому, що обґрунтовані у дисертації висновки та рекомендації складають цілісне та завершене дослідження, яке вирішує важливе наукове завдання щодо обґрунтування теоретичних засад та розробки науково-методичних і практичних рекомендацій щодо організації управління корпоративним розвитком підприємства. Пропозиції щодо вирішення даного завдання мають високий ступень обґрунтованості, як з теоретичних, так і з методичних позицій. Наукова цінність розроблених рекомендацій, що мають достатньо високий ступень універсальності, полягає у розробці теоретико-методичного базису щодо організаційно-економічного забезпечення управління корпоративним

розвитком підприємства.

З практичною точки зору використання запропонованих методик і методичних рекомендацій певною мірою розширює можливості акціонерних товариств щодо удосконалення наукового обґрунтування комплексу стратегічних рішень в сфері управління корпоративним розвитком підприємства. Практична цінність дослідження полягає у розробці методичного забезпечення, яке може бути використане підприємствами для удосконалення організації корпоративних відносин, запобігання виникненню корпоративних конфліктів, розробки стратегії корпоративного розвитку, обґрунтування управлінських рішень в різних сферах корпоративного розвитку вітчизняних підприємств. Практична значущість результатів дослідження підтверджується впровадженням у діяльність корпоративних підприємств (ТОВ «Хімлаборреактив», м. Бровари – довідка № 19514 від 14.01.2025 р.; ПрАТ «Макрохім», м. Київ – довідка № 203 від 15.01.2025 р.; ТОВ «ІТРІЙ», м. Київ – довідка № 5 від 16.01.2025 р.).

Теоретичні узагальнення та методичні розробки, представлені в дисертації, можуть бути використані в навчальному процесі при викладанні профільних дисциплін, при написанні курсових й дипломних робіт, що підтверджується застосуванням окремих результатів дослідження у навчальному процесі Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» при викладанні дисциплін «Управління результативністю», «Стратегічне управління», «Організаційна поведінка» та «Управління стратегічними змінами» здобувачам вищої освіти, що навчаються за спеціальністю «Менеджмент» (акт від 05.03. 2025 р.).

6. Повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах

Автором опубліковано опубліковано 11 наукових праць, у тому числі 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 6 тез доповідей та матеріалів конференцій. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають встановленим вимогам та повною мірою відображають наукові результати. Авторський внесок у публікації, виконані у співавторстві, в достатній мірі докладно висвітлений в тексті роботи.

Основні результати досліджень, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, доповідались та були схвалені на 6 міжнародних науково-практичних конференціях упродовж 2022-2024 років.

Докладне ознайомлення з дисертаційною роботою і публікаціями показало їх відповідність за сутністю й ступенем наукової новизни встановленим вимогам. Висновки та основні результати дослідження конкретні, достатньо аргументовані та являють собою предмет захисту.

7. Відповідність роботи встановленим вимогам

Представлена до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи в цілому високий рівень розробки теоретико-методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відзначити дискусійний характер деяких положень.

1. У табл. 3.11 (с. 168) наведено розроблені автором рекомендації щодо встановлення граничних порогових значень показника концентрації корпоративного володіння. Проте поза увагою залишилося відображення того, яким чином було отримано діапазони значень даного показника.

2. При розгляді складових організаційно-економічного забезпечення управління корпоративним розвитком підприємства (рис.1.2, с. 38) доцільно було б більше уваги приділити розгляду змісту та особливостей здійснення процедур узгодження інституціональних правил та форм управлінського впливу на фактори розподілу корпоративного контролю (зокрема, в контексті обґрунтування згаданих вище рекомендації щодо встановлення граничних порогових значень показника концентрації корпоративного володіння), забезпечення інтересів учасників та ін.

3. При викладенні положень підходу щодо узгодження елементного складу організаційно-економічного забезпечення управління корпоративним розвитком з результатами стратегічного вибору підприємства (с. 142-160) на додаткове висвітлення вимагають пропозиції та рекомендації автора щодо відповідного удосконалення побудови та механізму функціонування вищих органів управління господарського товариства, розглянуті у п.1.3 (с.50-59).

4. На додаткове, більш змістовне обґрунтування потребує вибір показників, за якими пропонується формувати аналітичне обґрунтування проекту розвитку корпоративної архітектури (с. 108-112).

5. Рекомендації автора стосовно урахування стану мотиваційного забезпечення (с.148-149), зокрема, при узгодженні елементного складу організаційно-економічного забезпечення управління корпоративним розвитком з результатами стратегічного вибору підприємства, доцільно було б доповнити та поглибити в частині встановлення передумов утворення мотиваційних комплексів стейкхолдерів щодо участі у корпоративному співробітництві.

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

1. Докладне ознайомлення з дисертаційною роботою та публікаціями Кріцак О.М. на тему «Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративним розвитком підприємства» показало, що вони відповідають встановленим вимогам за сутністю, достовірністю, обґрунтованістю, ступенем наукової новизни, структурою, оформленням. Висновки та основні результати дослідження конкретні, достатньо аргументовані та являють собою предмет захисту. Представлена до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень. Дисертаційна робота

Кріцак О.М. є завершеним дослідженням, виконаним автором самостійно, в якому відсутні порушення академічної доброчесності. Тема дослідження і загальна його спрямованість відповідає спеціальності 073 – «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

2. Дисертація за змістом, рівнем теоретичної обґрунтованості та практичної спрямованості висновків і розробок відповідає чинним вимогам щодо такого рівня робіт, в якій автором винесено для прилюдного захисту результати дослідження, що свідчать про вирішення наукового завдання із обґрунтування теоретичних засад та розробка науково-методичних і практичних рекомендацій щодо організації управління корпоративним розвитком підприємства. Одержані в дисертації результати представлено в опублікованих працях, обсяг та кількість яких відповідає чинним вимогам щодо апробації основної змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. За темою дослідження опубліковано 11 наукових праць, серед яких 5 статей в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, та 6 тез доповідей у матеріалах конференцій, що підтверджує самостійність проведеного дослідження та значущість отриманих результатів.

3. Актуальність теми дисертаційної роботи Кріцак Олександри Миколаївни на тему «Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративним розвитком підприємства», наукова новизна сформульованих та обґрунтованих в ній положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність, теоретична і практична значущість відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки
підприємства та організації бізнесу

Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця

Тетяна ВЛАСЕНКО